

Kronikken

Ulla Gjedde Palmgren

Adjunkt, cand. mag. i fransk, tysk og østasienskundskab.

Formand for Fransklærerforeningen.

ulla.gp@get2net.dk

Hvad skal vi med alle de sprog?

„Vi ved alle, hvor træls det er at slide sig igennem til et rimeligt niveau i begynder sprogene, og derfor vil vi tage afsæt i de sprogfag, eleverne kender fra folkeskolen“.

Ulla Tørnæs under et panelmøde på Allerød Gymnasium, foråret 2003

I dagens Danmark bliver man sproglig student med fire fremmedsprog i bagagen - engelsk, latin + to af følgende sprog, der udbydes i gymnasiets fagrække: tysk, fransk, spansk, italiensk, russisk og japansk. De fleste matematiske studenter når også at stifte bekendtskab med tre fremmedsprog i løbet af deres skolegang. Regeringen har nu foreslået, at kun to sprog skal være obligatoriske - og disse sprog skal svare til dem, eleven har læst i folkeskolen, dvs. engelsk og, i de fleste tilfælde, tysk. Imidlertid hører man oftere og oftere, at engelsk burde være tilstrækkeligt; det fremgår f.eks. af en undersøgelse fra EU-kommisionen, der i 2001 udspurgte 1000 danskere om deres sprogkunderskaber. Undersøgelsen viste, at kun 20 % mente, at alle bør kunne mindst to europæiske fremmedsprog.

Hvor mange sprog er det egentlig rimeligt, at danske gymnasieelever stifter bekendtskab med i fremtiden?

Som det vil være mange bekendt, har Uddannelsesstyrelsen i dette forår barslet med en rapport „Fremtidens sprogfag“ under ledelse af Peter Harder og Per Øhrgaard, professorer i henholdsvis engelsk og tysk. I rapporten hedder det blandt andet: „Et normalt skoleforløb skal føre til god beherskelse af mindst to fremmedsprog samt kendskab til an-

dre fremmedsprog (...) i en sådan grad, at de kan anvendes i forskellige arbejdsmæssige og daglige situationer“.

Som det vil være endnu flere bekendt, skal Danmark have en gymnasireform, der skal træde i kraft i 2005. Der er flere grunde til, at en sådan reform er berettiget.

For det første har vi i de senere år i gymnasieskolen i stigende grad været vidne til en udvanding af den henholdsvis sproglige og matematiske studentereksamen. De unge fravælger sprogene og de naturvidenskabelige fag til fordel for de lidt blødere fag, der med tiden er kommet til som valgfag i gymnasiet. Eller sagt med andre ord: de små år-gange har benyttet sig af deres bekvemme lidenhed - og dermed efterspurghed - til at vælge fag, der fokuserer på menneskelig udvikling frem for rugbrødsagtig faglighed.

For det andet har verden forandret sig meget siden sidste store gymnasireform i 1988, og en fremsynet reform må naturligvis tage udgangspunkt i den nye tid med dens nye betingelser og dagsordener. Af store politiske, teknologiske og mediemæssige forandringer i vores samfund kan i flæng nævnes murens fald, satellitfjernsyn, internettet, 11. september, internationaliseringen ...

Som den franske filosof Edgar Morin har udtrykt det i bogen 'Europæisk kultur' (1988):

„Bønnerne til den kaffe, jeg drikker hver morgen, kommer fra Centralamerikas eller Abessinians højsletter; den the, der står og trækker i min thepotte, er høstet helt ovre i Yunnan; min appelsinjuice er presset af grapefrugter fra Florida eller Israel; mine indiske bomuldsskjorter er fremstillet i Taiwan eller Macao; jeg pudser næse i egyptiske stoffer eller kleenexpapir, der stammer fra de canadiske skove; jeg hører radioavis på min japanske transistorradio...“

Hvordan har Undervisningsministeriet så reageret på disse tendenser? Undervisningsministerens reformudspil tegner et gymnasium, der er i harmoni med ønskerne fra Dansk Industri, som gerne ser en mere naturvidenskabeligt orienteret studentereksamen. Således lægger regeringens udspil sig nærmest kælent op ad den rapport om de gymnasiale uddannelser, som DI offentliggjorde i 2001.

I undervisningsministerens udspil er sproglig linje tryllet væk, og tilbage har vi ... ét stort matematisk gymnasium! Matematik, fysik, kemi og biologi er gjort til obligatoriske fag for alle, og i stedet for tre fremmedsprog plus et års latin, som har været den sproglige linjes varemærke, er nu både latin og det ene levende fremmedsprog gjort til valgfag.

Ifølge undervisningsministerens forslag skal man i fremtiden på obligatorisk niveau have engelsk og et andet fremmedsprog på B-niveau. B-niveau svarer til undervisning i første og anden gymnasieklasse. Det andet fremmedsprog skal, mener ministeren, være et af de to fortsættersprog, som eleverne har med fra folkeskolen, nemlig tysk og fransk. Derudover kan eleverne i en stor pulje af fag, gående fra blandt andet astronomi, geografi over billedkunst, psykologi og samfundsfag vælge et tredje fremmedsprog på begynderniveau, herunder latin. Ifølge udspillet skal eleverne kunne vælge op til tre valgfri fag. Undervisningen i valgfagene skal starte efter det såkaldte grundforløb, der i regeringens planer skal være af et halvt års varighed, men som en lang række partier gerne ser udvidet til et år.

I praksis vil det betyde, at man i fremtiden vil kunne kalde sig student med kun to sprog i bagagen, og disse to sprog vil fortrinsvis være engelsk og tysk, eftersom faget tysk i folkeskolen har en 'marksandel' på godt 80 %, mens faget fransk sidder med de omkring 10 %. At fordelingen er så skæv mellem de to fag beror blandt andet på, at det er en politisk beslutning, at tysk *skal* tilbydes, mens det er op til de enkelte skolebestyrelser at afgøre, om de vil tilbyde fransk på deres skole.

Naturligvis kan gymnasieeleverne vælge et tredje sprog, men i så fald i konkurrence med en lang række fag. Det vil utvivlsomt udmønte sig i, at færre lærer sprog end i den nuværende struktur, hvor selv mange matematikere i løbet af deres skolegang ofte når at stifte bekendtskab med to sprog ud over engelsk. Begyndersprogene spansk, russisk, italiensk samt begynder tysk og begynder fransk for dem, der ikke havde disse sprog i folkeskolen, vil formentlig få en inferior plads i gymnasiets fagrække.

Vores kultur er i disse år stærkt presset af den amerikanske massekultur. Det gælder ikke bare vores egen danske, men hele den europæiske kultur, som i medierne henvises til lyssky tidspunkter på hemmelige kanaler. Meget tyder på, at vi med gennemførelsen af en reform, hvor hovedparten af fremmedsprogene reduceres til valgfag - hvor det med andre ord fra Undervisningsministeriet signaleres, at sprog blot er et lille ekstra, man kan overveje at krydre sin studentereksamen med - bevæger os mod en tilstand, hvor det engelsk-amerikanske kulturområde ad åre vil blive altdominerende i gymnasiets undervisningsudbud. Det er jo allerede i god overensstemmelse med hverdagens kulturelle situation for de fleste. Tysk vil reelt blive det eneste alternativ til denne kulturdominans.

Her svigter regeringen en af gymnasiets vigtigste opgaver, nemlig at åbne og udvide mod andre horisonter. Ikke bare for at fastholde en svunden tids dannelsesbillede, men simpelt hen fordi fremtiden vil indebære indgående kontakt med et Europa, hvor hovedsproget ikke er engelsk. Som Harder og Øhrgaard påpeger: „Engelsk er ikke det største

sprog i EU; her er tysk og fransk væsentlig større, og spansk, italiensk og nu snart polsk kommer ikke så langt efter. Og så tales i øvrigt både fransk og spansk langt hinsides stamlandenes grænser.“

Sprog er nøglen til forståelsen af andre folkeslag og kulturer. Regeringen svigter kommende generationer af gymnasieelever, og dermed samfundet som helhed, hvis der ikke kommer både en større bredde i sproguddannelsen i det kommende gymnasium og bedre vilkår for fordybelse i de valgte sprog. Vi får brug for mangfoldighed, ikke for snæversyn.

Den enkelte gymnasiast skal blive virkelig god til mindst to sprog; men derudover skal der et nyt sprog til i gymnasiet. Ud over de to sprog, der erhverves på fortsættelsesniveau, bør det være obligatorisk at alle gymnasieelever stifter bekendtskab med mindst et andet fremmedsprog. Dette sprog skal læres på B-niveau, dvs. der skal tilbydes undervisning i det svarende til 2,5 års skolegang. Det tredje sprog kan (afhængigt af hvilke sprog man har læst i folkeskolen) være tysk, fransk, spansk, italiensk, russisk eller japansk.

Det er en udmærkelse ved det danske gymnasium, at eleverne stifter bekendtskab med flere sprog og ikke kun de angelsaksiske. Det er en styrke, vi må fastholde. Ikke mindst i en tid, hvor alle de lande, vi normalt sammenligner os med, øger antallet af fremmedsprog ud fra Europarådets anbefalinger: 1 + 2, dvs. modersmålet + to fremmedsprog. Og det er vel at mærke lande, hvor nationalsproget som regel har langt større udbredelse end dansk.

Som underviser i fransk møder jeg undertiden voksne, der med gru mindes den franskundervisning, der blev dem til del i gymnasieårene i tresserne og halvfjerdsere. Jeg forsikrer dem om, at ikke bare franskundervisningen, men fremmedsprogsundervisningen generelt har ændret sig radikalt siden deres gymnasietid, hvilket er i fuld overensstemmelse med sandheden. Spørgsmålet, som jeg afslutningsvis vil stille, er dog, om undervisningen kan blive endnu bedre og mere tidssvarende.

Ifølge en undersøgelse, foretaget af Dorte Fristrup, som netop er ved at afslutte en master i fremmedsprogspædagogik, er dele af franskundervisningen i gymnasieskolen stadig meget traditionel. Oversættelse fra fransk til dansk og grammatikundervisning, hvor der fokuseres mere på form end på mening, kommer let til at fylde for meget i forhold til det, der bør være det egentlige mål side om side med det kulturelle aspekt, nemlig at kommunikere.

I Fagligt Udvalg for fransk arbejdes der i konsekvens heraf på at udarbejde nye prøveformer, der med tiden, såfremt de ophøjes til eksamensform, vil få en afsmittende effekt på

undervisningen. Således er man ved at lægge sidste hånd på en mundtlig eksamen i fransk, hvor oversættelse af en del af ekstemporalteksten ikke længere indgår som element i prøven. I stedet refereres hele ekstemporalteksten på dansk.

Også inden for den skriftlige eksamen tænkes der i nye baner. I stedet for en uforholdsmæssig stor samlet tekstmængde vil man forsøgsvis præsentere et overordnet tema, der belyses ved en række teksteksempler - samt en fyldig billedside. Den samlede tekstmængde er kraftigt reduceret, hvilket betyder, at der frigøres tid til den skriftlige udtryksfærdighed.

En gymnasiereform, som også er en reform af arbejdsmetoderne, er kærkommen. Det er vigtigt at styrke samspillet mellem fagene, og som det fremgår, rykker det allerede i undervisningspraksis, også når det gælder begyndersprog.

Men en gymnasiereform, som sætter begyndersprogene skakmat ud fra en besynderlig forestilling om, at det er træls at lære et nyt sprog, vil være både uvelkommen og uheldig; for det første vil den indskrænke kommende gymnasieelevers horisont yderligere i en tid, der i forvejen er præget af kulturelle skyklapper, for det andet vil den underminere det ry, vi danskere har for at være gode til mange sprog, og for det tredje vil den fremmedsprogligt set sætte Danmark flere år tilbage i forhold til de lande, vi sammenligner os med.

Litteratur

Fristrup, Dorte: Grammatik i franskundervisningen, en empirisk undersøgelse. Under udgivelse, prépub, Romansk Institut, Aarhus Universitet.

De gymnasiale uddannelser: Redegørelse til Folketinget. Kbh.; Undervisningsministeriet, januar 2003.

Gymnasiet i forandring. Rapport udgivet af Dansk Industri, 2001.

Harder, Peter & Per Øhrgaard et al.: Fremtidens sprogfag - vinduer mod en større verden. Kbh.; Undervisningsministeriet, 2003. (Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 5)

Morin, Edgar: Europæisk kultur, På vej mod en ny bevidsthed. Kbh.; Gyldendal, 1988.

Undervisningsministeriets Nyhedsbrev n. 4, 2001: Anglofile danskere.